

A

NR. 39 26. SEPTEMBER 2008
AFTENPOSTEN

På kurs for å bli fosterforeldre **20**

Aslak Sira Myhres forvandling **50**

Livet som pausefisk **60**

Forskere ser **LYSET** i UFO-bygda

COPYRIGHT: SCIENCE CENTER ØSTFOLD

6

◀ **EN UFO? ET FLY?**

Nei, ingen av delene. Men hva er egentlig det mystiske lysfenomenet i Hessdalen? Nå tas det på alvor av forskere fra hele verden.

KJERSTI LØKEN STAVRUM er redaktør for A-magasinet

42

▶ **BÅTFLYKTINGENS EGEN HISTORIE**

Thea Pham Tran husket lite av familiens flukt fra Vietnam til Norge. Nå har hun funnet ut hvor nær døden de var.

20

FOTO: STEIN J. BJØRGE

▶ **VENTER I SPENNING PÅ FOSTERSØSKEN**

Mange barn venter på fosterhjem i Norge. To av dem får flytte hjem til søstrene Ayesha og Michelle.

60

▶ **PAUSEFISKENE VOKTES**

Det er lenge siden NRK viste gullfisk i pausene. Men akvariet står der ennå. Møt mannen som passer på at fiskene har det bra.

36

▶ **PÅ HVER SIN BANE**

Ikke alt er så jovialt som det ser ut når Thorvald og Kåre stiller på samme lag.

FOTO: PAAL AUDESTAD

■ Alltid

4 Utfall	66 Leve sammen	75 Kryssord
18 New York nå	68 Kokkekok	76 Psykologi
28 Aktuell viten	72 Livet i familien	79 Reaksjoner
62 Vidunderlige nye verden	74 Sudoku	81 Folkets røst

FORSIDEN: Hessdalen Science Camp

FOTO: STEIN J. BJØRGE

De ble mobbet til taushet

OPPKLART. «Det lysende legeme, der saa ud som en sope-lime, faldt lodret og saaes fra den tid det kom ind i synslin-jen indtil det faldt ned eller forsvandt omtrent midtlikes. Luf-ten var klar og blikstille, men ingen lyd kunne mærkes.»

Slik rapporterte avisen Fjeld-Ljom en hendelse i Hessdalen i 1895. To fiskere hadde sett lyset – og må åpenbart ha følt seg sikre på at de ikke så sy-ner ettersom de var to om det.

På den tiden var fenomenet Uidentifisert Flyvende Objekt (UFO) ennå ikke noe man hadde satt ord på. Sopolimer var derimot mer utbredt...

Midt på 1900-tallet tok UFO-jakten av og ble en plage for folk i Hessdalen (det kan jo medføre visse ulemper å på-stå at man har sett en UFO). Noen hevdet at de ble mobbet til taushet. De 150 innbyggerne snakket ugjerne om lysfe-nomenet som gjorde Hessda-len berømt i Norge og verden for øvrig.

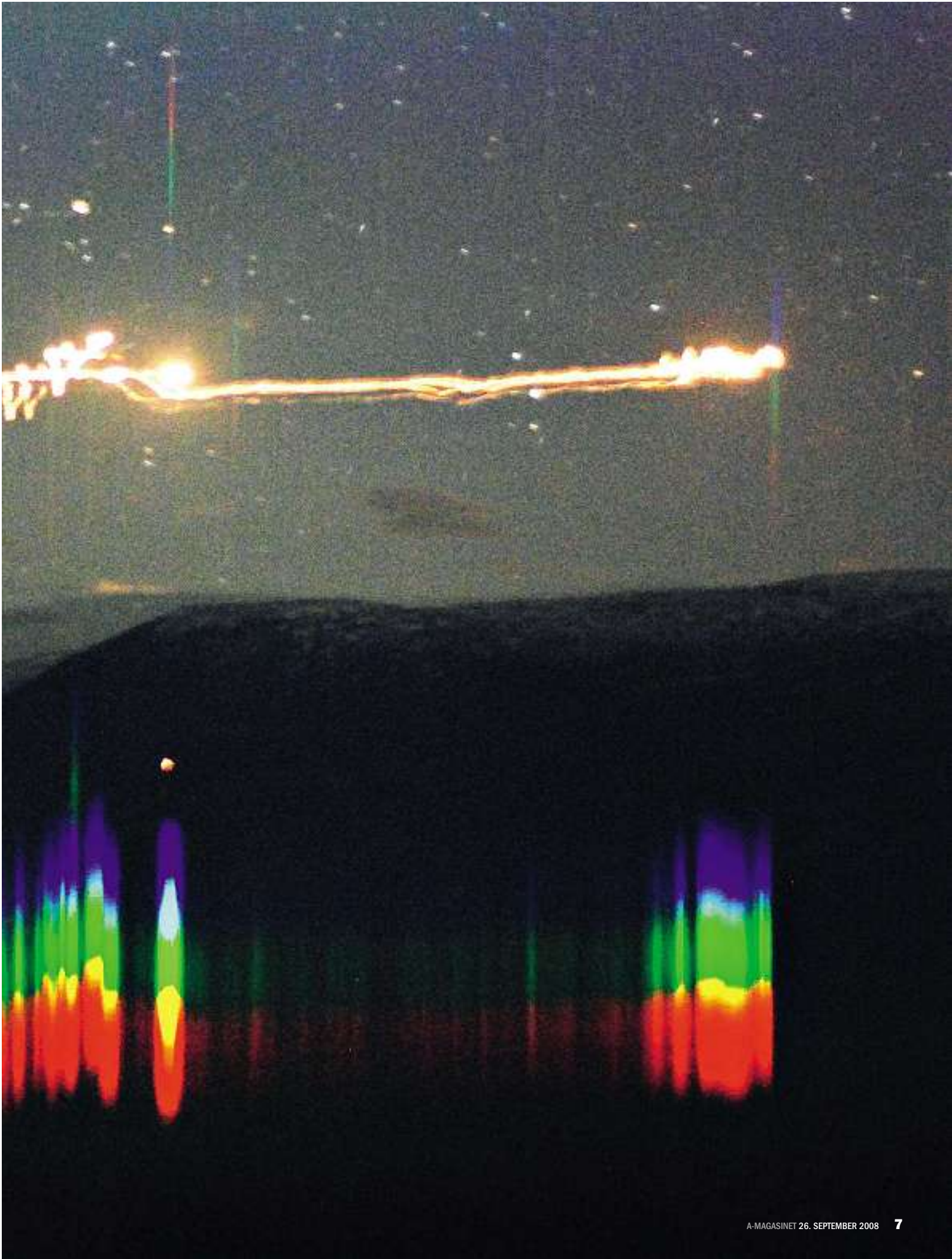
Den over hundre år gam-le gåten ble løst i fjor. Ikke var det sope-lime, og ikke var det UFO. Tvert imot en forbren-ningsprosess i luften. Fascine-rende like fullt, men noe min-dre uforklarlig. Men hvorfor det skjer, det vet vi fremdeles ikke.

I ti år har det vært forsk-ningsstasjon i området. Går du inn på nettet, kan du kanskje se lyset selv via et kamera som oppdateres hvert 5. sekund.

kjersti@aftenposten.no

Et kamera har
fanget det mystiske
lysphenomenet. Fargefilte-
ret avslører det som kanskje
er en fremtidig energi-
revolusjon.

Hessdalen X-Files

Hessdalen X-Files

Forskningens tilstedeværelse har

gitt Hessdalingene nytt mot

Hessdalen X-Files

TAS PÅ ALVOR

Denne uken lærer forskere fra hele verden om Hessdalenfenomenet under romforskningskonferansen i Paris.

Tekst: **INGRID SYNNØVE TORP**

Foto: **STEIN J. BJØRGE**

PÅ LÅVEN til hessdaling Peder Skogaas henger en plansje med bilder av uryddige lys, som om det var en feil på kameralinsen da de ble tatt. Det var det ikke. Bildene viser de mystiske lysfenomenene som har gjort bygda berømt i inn- og utland. Nederst i bildene er det regnbuemønstre, og om man ser riktig godt etter, ser man at de følger lyset i styrke. Regnbuene viser det siste sporet lysforskerne er inne på. Håpet er å avsløre fenomenets hemmelighet og kanskje utløse en energirevolusjon. Hessdalingene er i ferd med å le sist. De har måttet tåle mye. I et leserbrev i Arbeiderbladet fra 1980-tallet hevdes det at de lider av hallusinasjoner som følge av innavl og for mye hjemmebrent.

For tidlig på 80-tallet kommer det store avisoppslag fra den lille trøndelagsbygda. Mystiske lys dukker hyppig opp. Folk valfarter for å se lyset, flere av dem er UFO-entusiaster med amerikanske historier om nærkontakt med romvesener og filmen *E.T.* friskt i minnet. Og hessdalingene som forteller om sine lysopplevelser, blir av mange satt i samme bås som de besøkende.

– De harselerte med innbyggernes opplevelser, forteller Peder Skogaas. Og mobbin-

gen gjorde hessdalingene tilbakeholdne med sine historier. Skogaas flyttet fra bygda som ung, men kom siden tilbake for å drive gård, og for å bidra til forskningen. For da lyset begynte å dukke opp sjeldnere, midt på 1980-tallet, og hysteriet la seg, var det fortsatt noen som ønsket å finne ut mer om det mystiske fenomenet.

Positivt. Erling Strand fra Høgskolen i Østfold arbeidet den gang med å etablere en forskningsstasjon her, og sammen med kollega Bjørn Gitle Hauge tilbringer han nå flere uker hver høst i Hessdalen. Forskningens tilstedeværelse har gitt innbyggerne nytt mot. Kort tid før broren til Peder Skogaas døde midt på 1990-tallet, ba han om å få snakke med Bjørn Gitle Hauge. Til østfoldforskeren fortalte han at også han hadde sett fenomenet. Dette hadde han aldri betrodd noen andre.

I dag kommer stadig nye historier til overflaten. For to uker siden inviterte hessdalsforskerne til åpent hus på forskningsstasjonen. Kommunelegen var blant de besøkende, og fortalte at han nylig opplevde lysfenomenet selv. Han var ute og kjørte bil da et pulserende lys hengte seg på og fulgte etter ham, det så ikke ut til å være mer enn ti meter fra bilen.

– Men fortsatt dukker det opp eksentrikere, sier Bjørn Gitle Hauge. Under en konferanse om lysfenomener på Røros i fjor satt han ved siden av en godt voksen amerikansk dame. Da han spurte hvordan i alle dager hun hadde funnet på å reise helt til Norge for å være med på arrangementet, fortalte hun at hun hadde fått besøk av et romvesen på soverommet sitt, og det hadde bedt henne om å reise til Hessdalen.

HARDE KÅR: Både utstyret og forskerne, Erling Strand

Hans forskerkollega Erling Strand har selv samarbeidet med organisasjonen UFO Norge. Strand forklarer at han prøver å være åpen for alle muligheter. Han vil samle så mye data som mulig før han konkluderer. Men selv om lyset faktisk er et slags Uidentifisert Flyvende Objekt, arbeider forskerne bevisst for å komme bort fra UFO-begrepet. Folk knytter det for raskt til flyvende talkener og grønne menn. Lyset er i stedet blitt døpt Hessdalsfenomenet.

Lysjakten. Fenomenet har fortsatt stor tiltrekningskraft. Og

1 og Bjørn Gitle Hauge, må tåle kuling og minusgrader.

nå er det en ungdomsskoleklasse fra Østfold som håper å få se lyset. Antennene skjelver. De skarpe vindkulene lager lave tordenlyder idet de treffer den blå containeren. Foreløpig kommer det eneste lyset fra utstyret her inne. Ingen unormale utslag. Bare jevne skurre- og pipelyder. Blikkene skanner himmelen. Fenomenet kan dukke opp som busstore ildkuler eller som blunkorte glimt, det gjelder å følge med. De tunge svarte skyene er trukket ut i kantene og glir truende over det mørke landskapet. Kan man virkelig se det mystiske Hessdals-lyset under slike forhold? Baseleder Andreas Stormyrbakken beroliger: Bare det ikke er for lyst, skal det være mulig.

Skylaget sprekker opp i nedkant og avdekker nattehimmel. Og noen sekunder senere

– et lys! Et lys! Et titall par øyne bråvendes, men det tar bare et øyeblikk å gjenkjenne den rødhvite blinkingen fra et fly.

Jakten fortsetter.

To av elevene følger målerne i containeren og sender rapporter til kommandosentralen (KO). Geigertelleren piper jevnt i bakgrunnen og dokumenterer forsvinnende lite radioaktivitet, det spraker fra VLF-mottageren som registrerer signaler med ned til én svingning pr. sekund, lyd vi ikke kan høre. Mikrometeoritter som treffer atmosfæren.

Elevene er på klassetur til Hessdalen Science Camp. Klokken 21.30 er det tid for værrapport, og Karoline Backlund fra Haugeåsen skole i Øst-

Helgens LESETIPS

fra Tanum

Thorvald Steen Det lengste svevet

Som gutt drømte han om å bli en fremragende skihopper. En kronisk sykdom gjorde det umulig. Tjue år seinere bor han i sin barnomsleilighet.

Han er utdannet historiker og har middelalderen som spesialfelt. Sykdommen gjør det stadig vanskeligere å bevege seg. Han isolerer seg, men en dag ringer ungdomsforelskelsen Nina på døra.

kr 99,- (pocket)

Det lengste svevet er en frittstående oppfølger til romanen *Vekten av snøkrystaller*. Romanen er et nærgående portrett av en manns forsøk på å akseptere seg selv og sine fysiske begrensninger, og samtidig en sterk og vår skildring av et kjærlighetsforholds tilblivelse. En roman om å være annerledes og å utfordre seg selv.

Om forfatteren:

Thorvald Steen debuterte i 1983, og har siden utgitt en stor variasjon av romaner, skuespill, essays, noveller, diktsamlinger, og barnebøker. Han har markert seg som en av Norges mest internasjonalt orienterte forfattere. Steens arbeider er oversatt til 18 språk, og han har mottatt flere prestisjefylte litterære priser. I 2004 mottok han et statsstipendium fra Kulturministeren.

TANUM

www.tanumbokhandel.no

Bogstadveien
Bryn
Byporten

CC Vest
Grønland basar
Karl Johan

Kolbotn torg
Majorstuen
Oslo City

Oslo Lufthavn
Torp

FAKTA

Hessdalsfenomenet

■ **Spektralfiler:** Bildet er tatt med et slikt kamerafilter. Det viser lysets innhold som en slags regnbue.

■ **Rare stoffer:** Lyset inneholder blant annet silisium og scandium. Scandium er sjeldent og svært hardt metall, som blant annet brukes i små mengder i russiske jagerfly.

■ **Kraftig:** Målinger viser at Hessdalsfenomenet har en effekt på opp til en megawatt – en million watt.

■ **Hurtig:** Fenomenet kan bevege seg med hastigheter på opp mot 100 000 km i sekundet.

⇒ fold plukker ivrig opp walkietalkien.

– KO, dette er Øyungen, over.

– Dette er KO, over.

– Kan dere motta værrapport? Over.

Under oss i dalen ligger Øyungen-vannet som en ensom, lys flenge i alt det svarte. Dette er en av tre observasjonsstasjoner for forskningsleiren. Elevene er invitert for å lære, men også for å bidra. Hvert ekstra øye er til hjelp. Og Hessdalen har ikke skuffet. Tirsdag satte dalen opp naturkino, et blinkende lys som danset over himmelen. Men det er to dager siden, og lyset gir mersmak. Det er også derfor østfoldforskerne har kommet tilbake igjen og igjen.

Lav status. Erling Strand viser vei mot en høyde i terrenget. Et av teltene har halvt blåst ned. Feltforskning i det norske snaufjellet kan være krevende både for folk og utstyr. Han forteller om gårsdagen med 20 sekundmeter på toppene. Og tåke. Den ene leiren måtte evakueres.

Strand kom hit for første gang sammen med en guttegjeng i begynnelsen av 1980-tallet. De hadde lest avisoppslag om hendelsene i Hessdalen og ville se med egne øyne. En kveld sto de på en høyde, da en lyskule med styrke som landingslysene på et fly plutselig dukket opp på himmelen. Det beveget seg rundt over og under horisonten, før det forsvant like raskt som det hadde dukket opp. Synet vekket Strands nysgjerrighet, og siden har han forsøkt å avsløre fenomenets natur.

Den første tiden var det stort sett ingeniører som involverte seg, eksperter på målinger

og elektronisk utstyr, men ikke på fysikk eller geologi. En skulle kanskje tro fagpersoner sto i kø for å bidra til å finne en forklaring på de mystiske lysene, men den gang ei. Enkelte eksperter deltok i perioder, noen miljøer bidro med penger og utstyr, men de store fagmiljøene uteble. Strand forteller at flere forskere kviet seg for å delta i prosjektet, blant annet av frykt for egen karriere.

Heldigvis har flere seriøse forskere fattet interesse for Hessdalen med tiden. Det italienske instituttet for radioastronomi har sin egen forskningsstasjon her, og i dag har instituttets leder Stelio Montebugnoli tatt med seg gaffateip og strips for å reparere en ødelagt magnetfeltsantenne. Italiernes avanserte utstyr har vært et viktig bidrag for å drive forskningen videre, og noe har de klart å få ut av fenomenet. Men da enkelte aviser i fjor hevdet at mysteriet var løst, overdrev de en smule.

Ny energi? På den forblåste fjellknausen står et stativ med et kamera rettet mot himmelen. Nå og da gir det fra seg et klikk, et tegn på nok et bilde. Og en sjelden gang fanger bildene lys. Etter at forskerne begynte å fotografere fenomenet og analysere sammensetningen i det, har de funnet ut at det oppstår i en forbrenningsprosess. Men for at en forbrenningsprosess skal begynne, må noe tenne drivstoffet. Er det snakk om brennende gass, bør lyset utvide seg og stige. Det gjør det ikke. Forskerne er ennå i villrede på mange punkter. Hvordan tennes lyset? Og hvorfor dukker det opp i Hessdalen? Kan det

Lyskulen med styrke som la

SKOLETUR: Elise Mutch (t.v.) og Karoline Backlund fra Haugeåsen skole i Østfold vokter måleinstrumentene i containeren og melder fra om noe uvanlig dukker opp.

ha å gjøre med berggrunnen, som er spesielt rik på mineraler og metaller? Lysfenomener finnes også andre steder på jorden, i Mexico forstyrres det flytrafikken og opptrer i nærheten av vulkaner. I Australia kalles lyset Min-Min-lights, oppkalt etter et hotell der det hyppig er blitt observert.

I Hessdalen hender det lyskulene faller mot bakken. Mange har forsøkt å finne spor etter dem. De ser ikke ut til å lage brennmerker, men i snø har fenomenet hvirvlet opp merker. Prøver har vist at høyst få bakterier, bare de aller tøffeste, finnes i snøen der lyset ser ut til å ha truffet. Fem meter unna er det langt mer yrende liv. Om lyset har drept småkrypene uten at snø har smeltet, kan det bety at det inneholder ultrafiolett stråling. Men selv

om bildene til slutt avslører UV-lys i fenomenene, gjenstår ennå spørsmålet om hvordan det hele oppstår.

Under fjorårets forskningsleir skjedde noe spesielt. Noe ga plutselig kraftige utslag på italienernes radarutstyr. Først en halv time etter kom det synlige lysfenomenet frem, det holdt på i et kvarter, men radaren fortsatte å fange inn signaler i flere timer. Det lyset vi kan se utgjør kun en veldig liten del av bølgespekteret. Derfor kan det hende dette og lignende fenomener opptrer ofte, både i Hessdalen og andre steder, uten at vi er klar over det.

Russiske fanger. – Jeg så det, jeg så det, jeg så det, jeg så det.

Karoline Backlund kommer løpende fra

den mørke periferien mot containeren.

– Jeg så lyset!

– Hent kikkerten! Roper en av klassekameratene hennes. Karoline peker i retning lyset, og de andre følger fingeren hennes.

– Er ikke det bare en bil? Undrer en av de andre.

En av guttene henter frem kikkerten og kikker. Jo, det er en bil. Det er som om alt lys er blitt sterkere i løpet av kvelden. Alle hus skinner som kraftige, gule stjerner, Øyungen-vannet er som en glitrende stripe av sølv. Dessverre skjenker kikkerten forklaringer til hvert et lysglimt så langt. Men inni containeren er noe i ferd med å skje. Radioen står ikke stille. Fra de andre to stasjonene strømmer meldinger om nye observasjoner, ➔

ndingslyset på et fly dukket plutselig opp

Lyset er et fysisk fenomen

➡ stadig nye. – KO, dette er Rognfjell, vi vil melde om en observasjon! Over. – KO, dette er Rognfjell. Vi har en observasjon til, på 183 grader. Over. Lyset er aktivt i kveld. Og ifølge de andre beveger det seg mot Øyungen, mot oss.

Fenomenets aktivitet ved dette vannet har vært kjent siden krigen, forteller Peder Skog-aas. Han svinger innom på vei hjem til gården, der det velkjente KO holder til

i låven. Under krigen forklarte man lysglimtene som tyskere, og etter krigen var de russiske krigsfanger på rømmen i fjellene.

Mye energi. Nå kommer stadig nye resultater fra forskningen som understreker at det hverken er tyskere eller russere som lyser opp Hessdalen. Det er et fysisk fenomen. Og finner man løsnin-gen på Hessdalsgåten, kan det få store konsekvenser, mener Bjørn Gitle Hauge. Lyset kan kanskje vise oss en helt ny metode for å lagre energi. Regnbuene som viser lysets kjemiske innhold forteller at Hessdalsfenomenet består av et par eksotiske stoffer, ved siden av høyst vanlig oksygen og nitrogen.

Mineralet Thortveitit, som på 1960-tallet ble brukt til å utvinne det andre stoffet: Scandium, et sjeldent og kostbart metall som reagerer kraftig med syre og luft. Kan-

skje utgjør dette stoffet tenningsmekanismen til Hessdalsfenomenet, undrer Hauge. Han tror det kan være snakk om en slags kraftig

virvelvindsenergi som er usynlig for oss inn-til den antenner. Men klarer man å finne ut hvordan Hessdalsfenomenet holder på så mye energi, kan det bane vei for helt ny batteriteknologi.

Denne uken er Hauge i Paris for å fortelle forskere fra hele verden om Hessdalsfenomenet. Konferansen arrangeres i samarbeid med SETI-instituttet – et amerikansk forskningssenter som driver med Søken etter Ekstraterrestriell Intelligens. Nærmere bestemt jordlignende planeter som kan huse andre livsformer. Kanskje rart da, at Hessdalen skal involveres, når de kjemper for å fjerne seg fra romvesenstempelet? Nei, mener Hauge. For å spisse sin søken er SETI interessert i også å avkrefte myter. Om man finner fysikken bak lysfenomener, kan de strykes av listen over det uforklarlige.

Lysfenomene kan også minne om fenomener som forekommer i verdensrommet, derfor kan mingling med astrofysikere være svært nyttig for lysforskerne.

Ved Øyungen-basen nærmer klokken seg 23.00. Skylaget har letnet, og over fjellene ligger en stripe av blått. Blikket stanser på et lyspunkt som kommer til syne like over den ene toppen. Er det en stjerne? Nei, der forsvant det. Det var da vitterlig et lys! Kan det ha vært en bil? – Nei, det er ikke bilvei der, forsikrer baseleder Stormyrbakken. Vi stirrer i samme retning ut i den høstkalde luften. Der! Over toppen kommer lyset til syne igjen. Det ligner en stjerne, men beveger seg. I et sekund eller to går det i rett linje oppover og etterlater en lysende stripe bak seg, så forsvinner det. Vi blir stående. Ingenting. Det var det. Men det var nok.

– KO, dette er Øyungen. Vi har en observasjon!

ingrid.synnove.torp@aftenposten.no

Se lysfenomenet på nett

Se video tatt fra målestasjonen i Hessdalen på amagasinet.no

Aftenposten.no

